

Sexual satisfaction

Het verband tussen internetgebruik en seksuele tevredenheid onder adolescenten

Ina de Goeij

Universiteit Utrecht

Masterthesis Jeugdstudies

Studentnummer: 4011392

Begeleider: Linda Ringlever

Aantal woorden: 5984 woorden

Datum: 15 juli 2016

Samenvatting

Adolescenten hebben steeds meer toegang tot het internet en komen sneller in contact met seksueel materiaal, waarbij er weinig bekend is over de gevolgen van blootstelling aan seksueel materiaal op de seksuele gezondheid van de jongeren. Huidig onderzoek kijkt of er een verband bestaat tussen internetgebruik en seksuele tevredenheid. Hierbij wordt specifiek gekeken naar sociale netwerksites (SNS) en seksueel expliciet internet materiaal (SEIM). Huidig onderzoek toetst een mogelijk voorspellende rol van SNS/SEIM-gebruik op seksuele tevredenheid, maar ook een mediërende rol van realiteitsperceptie in de relatie tussen SNS/SEIM en seksuele tevredenheid. Tot slot is geslacht getoetst als modererende factor op het verband tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid. Longitudinale data-analyses onder 996 Nederlandse adolescenten (11-18 jaar) tonen aan dat frequenter SEIM-gebruik leidt tot een lagere seksuele tevredenheid. Daarnaast zien jongeren die meer SEIM gebruiken de internetbeelden eerder als realistisch. Hoe realistischer je deze beelden vind, hoe lager je seksuele tevredenheid. Jongeren die meer SEIM-gebruik rapporteerden, rapporteerden twee jaar later lagere seksuele tevredenheid. Interventies gericht op SEIM-gebruik en realiteitsperceptie kunnen hierdoor seksuele tevredenheid en daarmee seksuele gezondheid van jongeren verbeteren.

Trefwoorden: adolescenten, SNS, SEIM, seksuele tevredenheid, internetgebruik

Abstract

Adolescents have more and more opportunities to get on the internet and have more possibilities to come in contact with sexual material. There is, however, little known about the effects of exposure to sexual material on the sexual health of adolescents. This research focuses on the relation between the use of internet and sexual satisfaction. The focus will be specifically on use of Social Network Sites (SNS) and Sexual Explicit Internet Material (SEIM). Current research tests use of SNS/SEIM as predictor variables, as well as the mediating role of perception in the relationship between SNS/SEIM and sexual satisfaction. Lastly, a moderating role of gender will be taken into account. Longitudinal data-analyses among 996 Dutch adolescents (11-18 years) show that frequent use of SEIM leads to a lower sexual satisfaction. Also, adolescents who use more SEIM, view the sexual content as more realistic. The more realistic the content is perceived, the lower the sexual satisfaction reported. Adolescents who reported more use of SEIM, reported a lower sexual satisfaction two years later. Interventions aimed at use of SEIM as well as the perceived realism could improve the sexual satisfaction and thereby sexual health of adolescents.

Keywords: adolescents, SNS, SEIM, sexual satisfaction, use of internet

Inleiding

Het internet: een wereld die al twee decennia bestaat en een grote rol speelt in ons dagelijks leven. In 2013 had 97% van de Nederlanders toegang tot het internet (Centraal Bureau Statistiek, 2014) en 72% van deze mensen had ook online toegang via hun mobiele telefoon. Jongeren spenderen dagelijks steeds meer tijd op het internet, waarbij ze hun tijd voornamelijk spenderen aan sociale netwerksites (SNS), YouTube en online gamen (Van Rooij & Schoenmakers, 2013). Cijfers geven aan dat jongeren in 2012 gemiddeld 16 uur per week gebruik maakten van het internet (van Rooij & Schoenmakers, 2013), maar dit zal door de grotere toegankelijkheid mogelijk nog zijn toegenomen.

Jongeren spenderen meer tijd online, waardoor ze sneller in contact komen met vrienden maar ook met ander online materiaal, zoals seksueel expliciet internet materiaal (SEIM). Het is daarom zinvol om te onderzoeken of er risico's verbonden zijn aan het internetgebruik van jongeren. Zo kan er gekeken worden naar mogelijke risico's van de grote hoeveelheid seksueel materiaal dat online wordt aangeboden. Van de adolescenten tussen de 10 - 17 jaar in de Verenigde Staten gaf 42% aan afgelopen jaar blootgesteld te zijn geweest aan seksueel materiaal (Wolak et al., 2007). Er zijn de laatste jaren steeds meer zorgen over de invloed van de media op adolescenten. De aandacht ligt op de 'seksualisering' van de media. Dit kunnen zowel seks- en blootbeelden als geslachtsrollen en onrealistische schoonheidsidealen zijn (Nikken & de Graaf, 2011). Zo laat onderzoek zien dat adolescenten die uitzonderlijk veel naar seksueel materiaal kijken in de media, één tot drie jaar eerder seksueel gedrag vertonen dan leeftijdsgenoten die weinig naar seksuele beelden keken (Collins et al., 2004). De invloed van media kan van groot belang zijn voor een (gezonde) seksuele ontwikkeling van adolescenten. Een verstoring in deze gezonde seksuele ontwikkeling kan leiden tot fysieke en psychische problemen (De Graaf, 2009).

Dit onderzoek toetst het verband tussen internetgebruik, specifiek het gebruik van SNS en SEIM, en seksuele tevredenheid van adolescenten. Daarnaast wordt een mediërende rol van realiteitsperceptie in de relatie tussen SNS/SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid getoetst. Tot slot zal geslacht getoetst worden als modererende factor op het verband tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid.

Theorie

De volgende theorieën kunnen een mogelijke verklaring bieden voor effecten van SNS- en SEIM-gebruik op seksuele tevredenheid. Ook biedt het mogelijk een verklaring voor een mediatie-effect van realiteitsperceptie.

De cultivatietheorie (Gerbner, 1972) stelt dat langdurige, herhaaldelijke blootstelling aan media effect kan hebben op gedrag. Gerbner (1972) stelt dat *priming*, een snellere reactie als je een stimulus eerder hebt waargenomen, een belangrijk effect heeft. Diegene die meer tijd spenderen aan het medium, wordt meer beïnvloed (Escobar-Chaves et al., 2005). Veelvuldige blootstelling aan SNS en SEIM kan leiden tot een cultivatie van seksuele voorkeur, tevredenheidsnorm en seksueel gedrag vanuit media (Gerbner, Gross, Morgan, & Signorielli, 1994). Frequentere blootstelling aan seksueel materiaal op SNS en SEIM leidt tot een snellere cultivatie van deze normen en waarden van het medium. Als deze normen en waarden niet overeen komen met die van de jongeren verlaagt dit hun seksuele tevredenheid. Een hoge frequentie van SEIM en SNS leidt tot een lagere seksuele tevredenheid (Morgan, 2011).

Daarnaast creëert het medium een eigen realiteit, waarbinnen bepaalde normen en waarden gelden. Op basis van de theorie zullen jongeren die veelvuldig met de internet-realiteit worden geconfronteerd, de normen en waarden van het internet als waarheid aannemen. Dit betekent dat wanneer er veelvuldig beelden worden vertoond van 'sexy' idealen, jongeren dit beeld aannemen als waarheid. Jongeren zullen dit beeld vanuit de media als realistisch zien. Als dit niet overeen komt met hoe zij er zelf uitzien of met hun eigen gedrag, kan dit voor een verminderde seksuele tevredenheid zorgen (Taylor, 2010).

De sociale leertheorie van Bandura (1986) stelt dat mensen ideeën, normen en waarden leren door middel van observatie, imitatie en *modeling*. Bandura (1986) veronderstelt dat mensen leren door het observeren van rolmodellen. Het rolmodel, zoals een bekend persoon, is degene die bepaald gedrag vertoont. Aan dit gedrag zijn bepaalde normen en waarden verbonden, zoals losbandig gedrag. De kijker ziet hoe dit bepaalde gedrag reacties uitlokt, die zowel positief als negatief kunnen zijn. Kijkers zien de consequenties van het voornamelijk positieve gedrag, wat leidt tot observationele bekrachtiging. Er zijn meerdere voorwaarden waar een rolmodel aan moet voldoen. Zo moet het rolmodel allereerst vergelijkbaar zijn met de kijker, door een gemeenschappelijke factor als geslacht, leeftijd of levensstijl. Daarnaast moet zowel het gedrag

van het rolmodel als de context realistisch zijn, zodat de kijker dit kan vergelijken met zijn eigen leven. Jongeren kijken dan op naar het rolmodel en nemen normen en waarden van hen over. Volgens deze theorie zou dit betekenen dat wanneer een adolescent veel SEIM gebruikt of geconfronteerd wordt met seksueel materiaal op SNS, zij deze normen en waarden van seksualiteit gaat toe-eigenen. Wanneer dit niet overeenkomt met het eigen (seks)leven, kan er door de ontstane discrepantie mogelijk een verminderde seksuele tevredenheid ontstaan.

De cultivatietheorie (Gerbner, 1972) en de sociale leertheorie (Bandura, 1986) geven een theoretische basis voor het mogelijke effect van SNS-gebruik en SEIM-gebruik op seksuele tevredenheid. De cultivatie theorie stelt dat langdurige blootstelling aan SNS en SEIM leidt tot cultivatie van normen en waarden van een medium (Gerbner, Gross, Morgan, & Signorielli, 1994). Wanneer die niet overeenkomt met het eigen leven, ontstaat er een verminderde seksuele tevredenheid (Morgan, 2011). Wanneer jongeren veel onrealistische beelden zien in online seksuele media, zullen de jongeren mogelijk minder tevreden zijn met hun eigen lichaam en daarmee hun seksuele ervaringen (Taylor, 2010). De sociale leertheorie stelt dat jongeren gedrag overnemen van rolmodellen. Veelvuldig gebruik van SEIM of veel geconfronteerd worden met seksueel materiaal op SNS, leidt tot internalisatie van de normen en waarden die de rolmodellen geven. Als dit gedrag niet overeenkomt met hun realiteit, bijvoorbeeld een minder actief seksleven dan hun rolmodel, kan dit leiden tot een lagere seksuele tevredenheid. Realiteitsperceptie wordt in theorieën, voornamelijk in de cultivatietheorie, ook al mogelijke mediator behandeld.

In de volgende paragrafen worden verschillende empirische studies rondom SNS en SEIM uiteengezet.

SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid

Juist in het tijdperk dat iemand binnen een paar klikken bij seksueel materiaal kan zijn, is het zeer belangrijk om naar mogelijke effecten van SEIM-gebruik op seksuele tevredenheid te kijken. De vraag die hierbij gesteld wordt, is: In welke mate voorspelt de frequentie van SEIM-gebruik seksuele tevredenheid onder Nederlandse jongeren?

Cross-sectioneel onderzoek onder jongvolwassenen stelt dat er zowel positieve als negatieve kanten zijn aan vroegtijdige blootstelling aan SEIM (Štulhofer, Buško, & Landripet, 2010). De negatieve kanten, bijvoorbeeld onderdrukking van intimiteit binnen relaties, waren

groter en hadden meer effect op de seksuele tevredenheid dan de positieve punten, bijvoorbeeld een gevarieerder seksleven (Štulhofer et al., 2010). Morgan (2011) heeft uit cross-sectioneel onderzoek onder jongvolwassenen, tussen de 18 en 30 jaar, juist gevonden dat frequentie van SEIM-gebruik juist werd geassocieerd met een lage seksuele en relationele tevredenheid. Cross-sectioneel zijn er wel verbanden gevonden, maar het longitudinaal onderzoek van Peter en Valkenburg (2009) onder Nederlandse adolescenten in de leeftijd van 13 tot 20 jaar, wijst uit dat langdurige blootstelling aan SEIM leidde tot een verlaagde seksuele tevredenheid. Ook vonden zij dat lage seksuele tevredenheid leidde tot meer SEIM-gebruik. Er is dus longitudinaal ook bewijs dat SEIM-gebruik leidt tot een lage seksuele media. Het onderzoek van Peter en Valkenburg komt uit 2009, wat mogelijk betekent dat de invloed van de media gegroeid is. Het is daarom van belang dat huidig onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van meer recentere data zodat de, wellicht grotere, invloed van media wordt meegenomen. Daarnaast zijn er voornamelijk effecten gevonden voor jongvolwassenen, maar is het ook van belang dit voor jonge adolescenten te onderzoeken. Zo kan er getoetst worden wat de effecten van SEIM zijn op jonge adolescenten.

De hierboven beschreven studies keken allen naar SEIM. De volgende paragraaf gaat in op het mogelijke effect van SNS-gebruik op seksuele tevredenheid. Gebruik van SNS onder jongeren komt vaker voor dan SEIM (De Graaf, Kruijer, Van Acker & Meijer, 2012; Newcom, 2015), waardoor het een belangrijke online tijdsbesteding is van jongeren. Deze SNS hoeft niet seksueel getint te zijn, maar kan dat in sommige gevallen wel zijn. Daarom is het interessant SNS-gebruik te onderzoeken. Hierdoor zal meer gezegd kunnen worden over het effect op seksuele tevredenheid.

SNS-gebruik en seksuele tevredenheid

Ondanks dat SNS geen seksuele sites zijn, blijkt uit onderzoek dat SNS een platform kunnen vormen voor seksuele en romantische experimenten (Doornwaard et al, 2014). Jongeren spenderen veel tijd op het internet, voornamelijk op sociale netwerksites (Van Rooij & Schoenmakers, 2013). Het is daarom zinvol om te onderzoeken of dit online gedrag effect heeft op de seksuele ontwikkeling van deze jongeren. De deelvraag die hierbij hoort is: In welke mate voorspelt de frequentie van SNS-gebruik seksuele tevredenheid onder Nederlandse jongeren?

SNS-gebruik en seksuele tevredenheid zijn eerder onderzocht, maar de resultaten zijn niet

eenduidig. Steinfeld, Ellison en Lampe (2008) stellen dat frequent Facebookgebruik gunstig is voor de seksuele tevredenheid en het zelfvertrouwen van jongvolwassenen. Er wordt door Steinfeld et al. (2008) weinig gesproken over seksuele liefdesrelaties, al constateren zij wel een positief verband tussen SNS-gebruik en algemene tevredenheid onder jongvolwassenen. Doordat ze veel tijd spenderen op SNS, verbeteren en behouden ze hun vriendschappelijke relaties die ze zonder de SNS niet zouden kunnen behouden. Hierdoor kunnen ze dus intieme relaties handhaven, wat leidt tot een hogere tevredenheid. Muise, Christofides en Desmarais (2009) stellen daarentegen dat frequenter gebruik van SNS onder jongvolwassenen juist leidt tot meer jaloezie doordat er meer informatie beschikbaar is over de partner. Deze jaloezie leidt tot spanning in de relatie en daardoor tot verminderde seksuele tevredenheid binnen (Muise et al., 2009). Utz en Beukeboom (2011) concluderen uit onderzoek onder jongvolwassenen dat frequente gebruikers van SNS meer publieke affectie tonen in hun relatie, wat leidt tot een hogere wederzijdse tevredenheid. Zij tonen aan dat frequente SNS-gebruikers een betere liefdesrelatie hebben dan diegenen die minder frequent SNS gebruiken en daardoor meer seksueel tevreden zijn.

Naast deze resultaten is er weinig bekend over de relatie tussen frequentie van SNS-gebruik en seksuele tevredenheid. Bestaand onderzoek toont aan dat er zowel een negatief (Muise et al., 2009) als positief (Steinfeld et al., 2008; Utz & Beukeboom; 2011) verband mogelijk is tussen frequent SNS-gebruik en seksuele tevredenheid onder jongvolwassenen. De genoemde onderzoeken benoemen voornamelijk de mogelijkheid om de relaties op hoog niveau te onderhouden als reden dat frequent SNS-gebruik leidt tot een hogere seksuele tevredenheid. Deze resultaten zijn allemaal gebaseerd op data met jongvolwassenen, waardoor er weinig gezegd kan worden over adolescenten. Huidig onderzoek maakt gebruik van een jonge doelgroep, waardoor het effect op adolescenten onderzocht kan worden.

Naast het gebruik van SNS en SEIM wordt er gekeken naar hoe realistisch de jongeren de inhoud ervaren. In de volgende paragraaf wordt besproken of het verband tussen internetgebruik en seksuele tevredenheid mogelijk verklaard wordt door de realiteitsperceptie van het aangeboden internetmateriaal.

Realiteitsperceptie en seksuele tevredenheid

Naast focus op een mogelijk direct voorspellend verband tussen SNS/SEIM-gebruik en seksuele

tevredenheid kan er ook gekeken worden naar mediatie door te controleren hoe realistisch jongeren die beelden op internet ervaren. Het is mogelijk een derde factor een rol speelt, namelijk realiteitsperceptie. De huidige studie onderzoekt in hoeverre realiteitsperceptie een rol speelt in de relatie tussen SNS/SEIM-gebruik en seksuele.

Cross-sectioneel onderzoek van Botta (1999) geeft aan dat jongeren veelvuldig hun lichaam vergelijken met de lichamen in de media. De personen die voornamelijk op televisie worden afgebeeld, vertonen een maatschappelijk ideaalbeeld van mooie lichamen. Dit geldt vaak ook voor online media, waarbij personen de beste representatie van zichzelf laten zien. Daarnaast is het bekend dat veel jongeren weinig tot geen seksuele ervaring hebben in de vroege adolescentie en daarom niet bekend zijn met seksueel contact (Tolman, 2002). Doordat het gebrek aan seksuele ervaring bij de adolescenten, is de kans dat ze de informatie uit de media als waar aanzien reëel (Thornburgh & Lin, 2002). Vanuit de cultivatietheorie (Gerbner, 1972) is te onderbouwen dat jongeren die veelvuldig worden blootgesteld aan deze onrealistische beelden, deze gaan aannemen als realiteit. De sociale leertheorie (Bandura, 1986) stelt dat jongeren normen en waarden overnemen van de rolmodellen die zij zien, als zij het model als realistisch ervaren. Peter en Valkenburg (2010) geven aan dat ze hebben gevonden dat frequenter SEIM-gebruik leidt tot een hogere realiteitsperceptie, maar ook dat deze hoge realiteitsperceptie leidt tot een lagere seksuele tevredenheid. Banaag, Rayos, Grace en Aquino-Malabanan (2014) benadrukken dat veelvuldig gebruik van media, waaronder SNS, leidt tot een hogere realiteitsperceptie onder jongeren.

Op basis van de cultivatie- (Gerbner, 1972) en sociale leertheorie (Bandura, 1986) en bovenstaand onderzoek is de verwachting in huidig onderzoek dat hoe meer SEIM/SNS wordt gebruikt, hoe realistischer men de inhoud ervaart. Hoe realistischer de jongeren dit materiaal vinden, hoe groter de ontevredenheid is over het eigen lichaam en daarmee de ontevredenheid met het eigen seksleven. Met longitudinale data wordt getracht te onderzoeken of realiteitsperceptie een mediator is in de relatie tussen SNS/SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid. In de volgende paragraaf wordt besproken of het verband tussen internetgebruik en seksuele tevredenheid verschilt tussen jongens en meisjes.

Geslachtsverschillen en seksuele tevredenheid

In veel gevallen speelt geslacht een grote rol in de verklaring rondom seksualiteit. Deze studie

toetst ook of geslacht een rol speelt bij het verband tussen frequentie van SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid.

Voor veel jongens is het hebben van seksuele ervaring van belang voor hun identiteit, waar dit voor meisjes minder geldt (Peter en Valkenburg, 2010). Zo blijkt ook dat jongens seksualiteit meer opzoeken dan de meisjes. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat jongens meer expliciete websites bezoeken dan meisjes (Brown & L'Engle, 2009; Doornwaard et al., 2014; Goodson, McCormick, & Evans, 2001; Peter & Valkenburg, 2006). Jongens zijn wellicht meer visueel ingesteld dan meisjes, waardoor het effect van SEIM mogelijk sterker is voor jongens dan voor meisjes. Daarom zoeken jongens wellicht vaker naar SEIM. Seksualiteit is een groot onderdeel van de identiteit van jongeren en ze worden hier met SEIM veel aan blootgesteld. Door de veelvuldige blootstelling kunnen de jongeren leren van de rolmodellen die gepresenteerd zijn. De mannelijke rolmodellen vertonen een bepaald gedrag, bijvoorbeeld dominante of veelvuldige seks, die de jongens kunnen overnemen. De vrouwelijke rolmodellen worden vaak negatief behandeld wanneer zij meerdere bedpartners heeft (Oliver & Hyde, 1993).

Jongens worden veel meer blootgesteld aan SEIM (Brown & L'Engle, 2009; Doornwaard et al., 2014; Goodson, McCormick, & Evans, 2001; Peter & Valkenburg, 2006), zij vinden hun seksuele identiteit belangrijker (Peter en Valkenburg, 2010) en hebben vaker positieve rolmodellen dan meisjes (Oliver & Hyde, 1993). Er wordt dan ook verwacht dat het verband tussen frequentie van SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid sterker is voor jongens.

Conclusie

Vanuit de literatuur zijn er verschillende verbanden tussen SNS/SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid gevonden. Rondom het thema van SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid is meer bekend, al richten veel onderzoeken zich op jongvolwassenen (Botta, 1999; Morgan, 2011; Peter & Valkenburg, 2009; Štulhofer et al., 2010; Thornburgh & Lin, 2002; Tolman, 2002). Rondom SNS-gebruik is minder onderzoek gedaan. Huidig onderzoek tracht daar verandering in te brengen door zich, naast SEIM-gebruik, ook op SNS-gebruik te richten. Dit is van belang, aangezien veel jongeren SNS gebruiken. Daarnaast is het van belang om dit thema te onderzoeken onder adolescenten, om meer inzicht te krijgen in de seksuele ontwikkeling van jongeren. Door gebruik te maken van theorieën uit verschillende invalshoeken, kan er vanuit verschillende perspectieven gekeken worden naar de seksuele ontwikkeling van adolescenten.

Huidig onderzoek

Deze huidige studie richt zich op de vraag of SNS/SEIM-gebruik in verband staat met seksuele tevredenheid van adolescenten. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: **In hoeverre is er een verband tussen SNS/SEIM-gebruik en tevredenheid van seksuele ervaringen van adolescenten?**

De hypothese hierbij luidt: *Op basis van de besproken literatuur en theorie is de verwachting in dit onderzoek dat frequent SEIM-gebruik samenhangt met een lagere seksuele tevredenheid. Een hogere frequentie SNS-gebruik samen zal hangen met een hogere seksuele tevredenheid.*

Deelvraag 1: In welke mate voorspelt de frequentie van SEIM-gebruik seksuele tevredenheid onder Nederlandse jongeren?

Er wordt verwacht dat iemand die meer tijd spendeert aan SEIM, een lagere seksuele tevredenheid heeft.

Deelvraag 2: In welke mate voorspelt de frequentie van SNS-gebruik seksuele tevredenheid onder Nederlandse jongeren?

Er wordt verwacht dat iemand die meer tijd op SNS doorbrengt, een hogere seksuele tevredenheid heeft.

Deelvraag 3: In hoeverre wordt het verband tussen frequentie van SNS-gebruik en seksuele tevredenheid gemedieerd door hoe realistisch de adolescenten de inhoud ervaren?

Er wordt verwacht dat het verband tussen SNS en seksuele tevredenheid loopt via realiteitsperceptie.

Deelvraag 4: In hoeverre wordt het verband tussen frequentie van SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid gemedieerd door hoe realistisch de adolescenten de inhoud ervaren?

Er wordt verwacht dat het verband tussen SEIM en seksuele tevredenheid loopt via realiteitsperceptie.

Deelvraag 5: In hoeverre wordt het verband tussen frequentie van SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid gemodereerd door geslacht?

Er wordt verwacht dat het verband tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid sterker is voor jongens dan voor meisjes.

Methode

Procedure

De data zijn afkomstig van Project STARS (Studies on Trajectories of Adolescent Relationships and Sexuality) (Reitz et al., 2015), een longitudinaal onderzoek naar romantische en seksuele ontwikkeling van middelbare scholieren. De jongeren hebben vier vragenlijsten ingevuld over onderwerpen rondom seksualiteit, in twee jaar tijd. Het eerste meetmoment was eind 2011 en werd gevolgd door drie meetmomenten, steeds zes maanden later.

Voor afname van de vragenlijsten is eerst toestemming gevraagd aan de ouders. Hierbij kregen zij een brief waarin het doel werd uitgelegd en de anonimiteit gegarandeerd. De vragenlijsten zijn bij de leerlingen op school in computerlokalen ingevuld. Onderzoekers waren aanwezig om data te verzamelen en vragen te beantwoorden. De adolescenten kregen een boekenbon als beloning voor het invullen van de enquêtes. Een missende wave kan onder andere komen doordat jongeren school hadden verlaten doordat ze hun opleiding hadden afgerond.

Steekproef

De gehele populatie bestond uit jongeren van 11-18 jaar ($N=1297$). De gemiddelde leeftijd van het gehele onderzoek was 13.7 jaar ($SD = 1.36$). De steekproef bestond uit 996 adolescenten, met een gemiddelde leeftijd van 13.6 ($SD = 1.22$). Hiervan was 494 jongen (49.6%) en 502 meisje (50.4%). Op baseline zat het merendeel op havo of vwo-niveau (62.1%). De overige jongeren zaten op vmbo-niveau. De meerderheid van de jongeren heeft een Nederlandse etniciteit (79.4%).

Om een beeld te geven welke SNS jongeren gebruiken is de adolescenten ook gevraagd naar de verschillende SNS die zij gebruiken. Op wave 1 gaf 93.8% van de jongeren aan SNS te gebruiken. Hiervan had 49.1% van de jongeren een account op Hyves en 26.8% een account op Twitter. Verder hadden 9.3% van de jongeren een account op Facebook en 13.6% had een account op een andere SNS.

Meetinstrumenten

Seksuele tevredenheid. Seksuele tevredenheid werd gemeten door de vraag: 'Hoe tevreden ben je

met jouw seksuele ervaringen? Als je geen ervaring hebt met seks, bedenk dan hoe tevreden je daar mee bent.’ De jongeren konden antwoorden op een continuüm van 0 (Zeer ontevreden) tot 9 (Zeer tevreden). De data van wave 1 en 4 zijn meegenomen in de analyses.

SEIM-gebruik. Gebruik van SEIM werd gemeten door middel van de vraag ‘Hoe vaak gebruik jij het internet om een pornowebsite te bekijken?’ De jongeren konden hierbij antwoorden op een 6-punts Likert schaal met de antwoordmogelijkheden 0 (nooit), 1 (minder dan 1 keer per jaar), 2 (minder dan 1 keer per maand), 3 (1 tot 3 keer per maand), 4 (1 of 2 keer per week) en 5 (3 keer per week of vaker). De data van wave 1 is meegenomen in de analyses.

Frequentie sociale netwerksites (SNS). Om te meten hoeveel tijd de jongeren spenderen op SNS is gevraagd: ‘Hoeveel tijd per dag zit jij op een sociale netwerk site?’ Hierbij konden de jongeren reageren op een 6-punts Likert schaal, met de antwoordmogelijkheden 0 (minder dan 15 minuten), 1 (Tussen 15 en 30 minuten), 2 (Tussen 30 en 60 minuten), 3 (Tussen 1 en 2 uur), 4 (Tussen 3 en 4 uur) en 5 (Meer dan 4 uur). De data van wave 1 is meegenomen in de analyses.

Realiteitsperceptie. Realiteitsperceptie is gemeten aan de hand van vijf stellingen, zoals ‘Seks op het internet is realistisch’ en ‘Pornowebsites geven een goed beeld van seks in het echte leven’. Deze schaal is geconstrueerd uit aanpassingen en aanvullingen uit het meetinstrument van Baams, Overbeek, Dubas en van Aken (2014). De antwoordmogelijkheden waren 0 (Helemaal mee oneens) tot 5 (Helemaal mee eens). Er is gebruik gemaakt van een mean score. Een hogere score wijst op een hogere perceptie dat het internet de realiteit aangeeft. De data van wave 2 is meegenomen in de analyses. De Crohnbach’s Alpha voor deze schaal is 0.78.

Geslacht. Geslacht werd gemeten door één vraag: ‘Ben jij een jongen of meisje?’. Jongens zijn gecodeerd met 0 en meisjes zijn gecodeerd met 1.

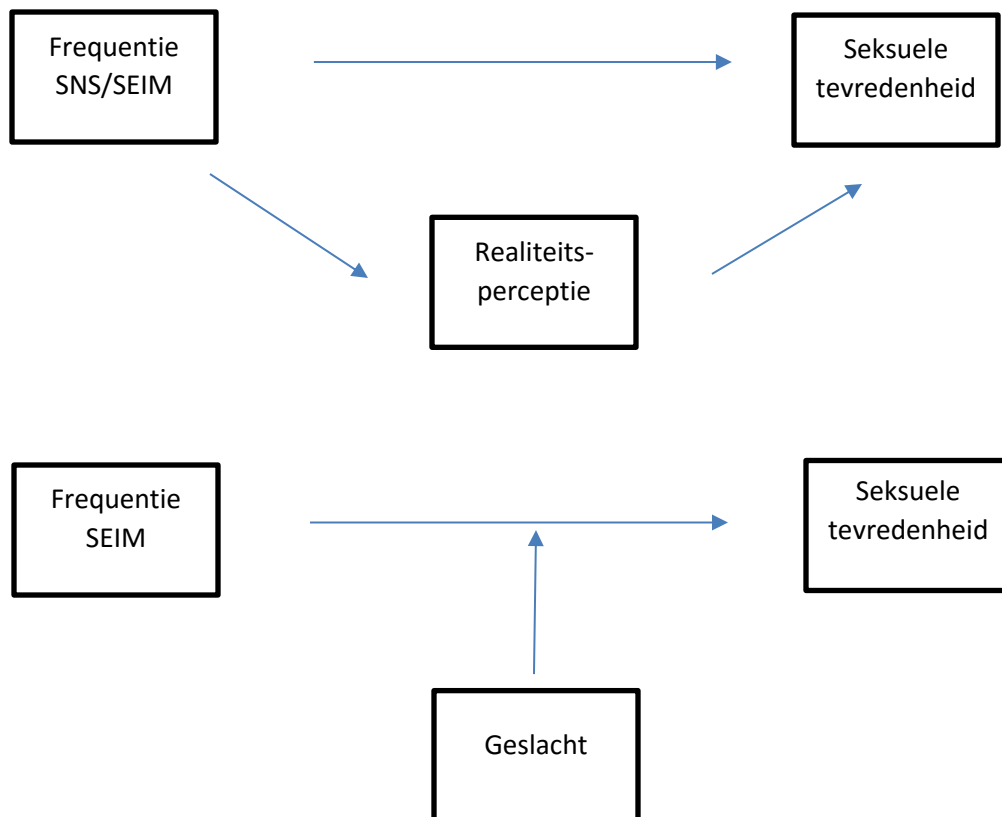
Analyses

Er zijn twee voorspellers, twee mediatoren en één moderator getoetst. Allereerst is een longitudinale regressieanalyse gebruikt waarbij SEIM-gebruik op wave 1 is meegenomen samen met de seksuele tevredenheid op wave 4. Seksuele tevredenheid op wave 1 wordt hierbij toegevoegd als controlevariabele, zodat er getoetst wordt of SEIM-gebruik voorspelt in seksuele tevredenheid. Deze analyse is herhaald, maar dan met SNS-gebruik als voorspeller.

Om te toetsen of realiteitsperceptie een mediërende rol speelt in de relatie tussen SEIM-

gebruik en seksuele tevredenheid, is er gebruik gemaakt van de Baron en Kenny methode (Baron & Kenny, 1986). Voor stap 1 is de relatie tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid al getoetst in een vorige deelvraag. Voor stap 2 werd de relatie tussen SEIM-gebruik en realiteitsperceptie getoetst. Bij stap 3 werd het effect van realiteitsperceptie op seksuele tevredenheid getoetst. Mocht het eerder gevonden effect tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid wegvallen, dan is er sprake van een mediërend effect van realiteitsperceptie. In dat geval zal er een Sobeltest uitgevoerd worden (Sobel, 1982). Deze analyse wordt herhaald, dan met SNS als onafhankelijke variabele.

Om te testen of geslacht het verband tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid modereert wordt een nieuwe regressieanalyse uitgevoerd tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid. Hierbij zijn geslacht en een interactievariabele tussen geslacht en SEIM-gebruik toegevoegd aan het model.

Figuur 1. Onderzoeksmodel

Resultaten

Beschrijvende statistieken

Van de scholieren zijn er meer jongens (53.4%) dan meisjes (46.6%). Op wave 1 waren 117 scholieren seksueel actief, op wave 4 waren dit 180 scholieren. Het grootste gedeelte van de jongeren spendeert tussen de 15 en 30 minuten per dag aan SNS (23.1%) en tussen de 30 en 60 minuten (21.0%). Wat betreft SEIM gebruik, geeft het grootste gedeelte aan hier nooit naar te kijken (57.8%). Tabel 1 laat ook zien dat jongeren een gemiddelde score van 1.92 voor realiteitsperceptie op een schaal van 1 tot 5 ($SD=.83$). Een hoge score betekent dat zij de inhoud als meer realistisch zien. Gemiddeld laten de jongeren zien dat ze de beelden weinig tot niet als realistisch ervaren. Als er gekeken wordt naar seksuele tevredenheid van de jongeren op wave 1 op een schaal van 0 tot 9, blijkt dat de jongeren hier vrij hoog op scoren ($M = 7.30$, $SD = 2.60$). Dit wil dus zeggen dat de jongeren een hoge seksuele tevredenheid hebben. Op wave 4 ligt dit zelfs nog iets hoger ($M = 7.94$, $SD = 2.35$).

In Tabel 2 zijn de correlaties te zien tussen de variabelen frequentie van SNS, frequentie van SEIM, realiteitsperceptie en seksuele tevredenheid op wave 1 en wave 4. Deze variabelen zijn berekend aan de hand van de Pearsons correlatie. Er is hier sprake van een significante positieve correlatie tussen frequentie van SNS-gebruik en realiteitsperceptie ($r = .07$, $p < .05$). Dit geeft aan dat hoe meer SNS jongeren, hoe hoger hun realiteitsperceptie is. Frequentie van SNS-gebruik blijkt niet te correleren met seksuele tevredenheid op wave 1, maar wel op wave 4 ($r = -.08$, $p < .01$). Er is sprake van een significante negatieve correlatie. Hoe frequenter jongeren SNS gebruiken, hoe lager hun seksuele tevredenheid. Voor deze laatste correlatie kan gesteld worden dat hoe vaker iemand op SNS zit, hoe lager de seksuele tevredenheid is. Frequentie van SEIM blijkt ook positief te correleren met realiteitsperceptie ($r = .15$, $p < .05$). Hoe vaker iemand SEIM bekijkt, hoe realistischer diegene de beelden ervaart. Daarnaast correleert frequentie van SEIM niet met seksuele tevredenheid op wave 1, maar wel op wave 4 ($r = -.22$, $p < .01$). Dus hoe vaker iemand SEIM gebruikt, hoe lager de seksuele tevredenheid. Realiteitsperceptie blijkt negatief te

SEXUAL SATISFACTION: INTERNETGEBRUIK EN SEKSUELE TEVREDENHEID

correleren met zowel seksuele tevredenheid op wave 1 ($r = -.10, p = <.01$) als wave 4 ($r = -.14, p <.01$). Een hoge realiteitsperceptie hangt samen met een lagere seksuele tevredenheid. Als laatste blijkt er ook een positieve correlatie te zijn tussen seksuele tevredenheid op wave 1 en wave 4 ($r = .18, p <.01$).

Tabel 1

Beschrijvende statistieken van SNS, SEIM, realiteitsperceptie en seksuele tevredenheid

Variabele	Totaal	
	Percentage	Mean (SD)
Geslacht		
<i>Jongen</i>	53.4%	
<i>Meisje</i>	46.6%	
Frequentie SEIM-Gebruik w1 ^a		
<i>Nooit</i>	66.5%	
<i><1 keer per jaar</i>	8.0%	
<i><1 keer per maand</i>	5.9%	
<i>1 tot 3 keer per maand</i>	4.9%	
<i>1 of 2 keer per week</i>	3.9%	
<i>3 keer per week of ></i>	3.4%	
Frequentie SNS-Gebruik w1		
<i>Nooit/Geen SNS</i>	6.2 %	
<i><15 min</i>	16.3%	
<i>15-30 min</i>	23.1%	
<i>30-60 min</i>	21.0%	
<i>1-2 uur</i>	15.7%	
<i>> 3 uur</i>	10.5%	
Realiteitsperceptie w2		1.93 (.83) <i>N</i> = 1010
Seksuele Tevredenheid w1		7.30 (2.60) <i>N</i> = 1225
Seksuele Tevredenheid w4		7.94 (2.35) <i>N</i> = 945

Noot: ^a telt niet op tot 100% door enkele missende waarden. Respondenten verwijderd door middel van *listwise deletion*

Tabel 2

Correlaties tussen gemeten variabelen

	1	2	3	4	5
1. Frequentie SNS-Gebruik w1					
2. Frequentie SEIM-Gebruik w1	.053				
3. Realiteitsperceptie w2	.071*	.151**			

4. Tevredenheid w1	-.042	-.053	-.097**		
5. Tevredenheid w4	-.081**	-.222**	-.141**	.178**	

** . $p < .01$

* . $p < .05$

Regressieanalyses

Allereerst worden de verschillende regressieanalyses met de voorspellers frequentie SNS/SEIM-gebruik op seksuele tevredenheid besproken. Seksuele tevredenheid op wave 1 is een voorspeller voor de seksuele tevredenheid op wave 4 ($B = .145$, $p < .001$, Tabel 3). Frequentie SNS-gebruik is geen significante voorspeller van seksuele tevredenheid ($p = .106$). Om te kijken of frequentie van SEIM-gebruik een significante voorspeller is voor seksuele tevredenheid is een zelfde analyse uitgevoerd (Tabel 4). SEIM-gebruik is een negatieve significante voorspeller van seksuele tevredenheid ($B = -.650$, $p = .008$). Iemand die frequent SEIM gebruikt, heeft een lagere seksuele tevredenheid. Er kan dus gesteld worden dat het frequentie van SEIM-gebruik van wave 1 een voorspeller is voor de seksuele tevredenheid van wave 4.

Tabel 3

Longitudinale regressie van frequentie SNS gebruik op seksuele tevredenheid w4

Model		B	SE	B	Sig.
Stap 1	Seksuele tevredenheid w1	.145	.030	.157	<.001
Stap 2	Seksuele tevredenheid w1	.142	.030	.154	<.001
	Frequentie SNS-gebruik w1	-.084	.052	-.052	.106
Stap 3	Seksuele tevredenheid w1	.148	.034	.154	<.001
	Frequentie SNS-gebruik w1	-.088	.058	-.052	.126
	Realisme w2	-.235	.106	-.080	.027

Mediatieanalyse

Zoals hierboven beschreven loopt er geen significant verband tussen SNS-gebruik en seksuele tevredenheid ($p = .106$). Aangezien het hoofdverband tussen frequentie van SNS-gebruik en seksuele tevredenheid niet significant is, speelt de realiteitsperceptie geen mediërende rol. Er is

dus geen sprake van mediatie van realiteitsperceptie in de relatie tussen SNS-gebruik en seksuele tevredenheid.

Daarnaast is er een significant verband tussen SEIM-gebruik en de seksuele tevredenheid op wave 4 (Tabel 4) ($B = -.650, p = .008$). Wanneer er gekeken wordt naar het mediatie-effect, lijkt realiteitsperceptie het effect te mediëren (Tabel 4). Het effect van SEIM-gebruik is niet meer significant na het toevoegen van realiteitsperceptie. Een Sobeltest (Sobel, 1982) geeft een waarde aan van $-2.14 (p < .05)$. Er is dus sprake van volledige mediatie. Dit betekent dat jongeren die meer SEIM-gebruik rapporteren, de seksuele beelden eerder als realistisch zien. Als je deze beelden als realistisch ziet, leidt dit tot een lagere seksuele tevredenheid.

Tabel 4

Longitudinale regressie van frequentie SEIM-gebruik op seksuele tevredenheid w4

Model		B	SE	β	Sig.
Stap 1	Seksuele tevredenheid w1	.147	.030	.159	<.001
Stap 2	Seksuele tevredenheid w1	.138	.030	.150	<.001
	Frequentie SEIM-gebruik	-.650	.246	-.086	.008
Stap 3	Seksuele tevredenheid w1	.144	.034	.153	<.001
	Frequentie SEIM-gebruik	-.494	.260	-.068	.058
	Realiteitsperceptie	-.230	.106	-.078	.031

Moderatieanalyse

Als eerste is gekeken of jongens en meisjes verschillen in de frequentie van hun SEIM-gebruik. Een chi-kwadraattoets geeft aan dat dit wel het geval is, ($\chi^2 (5) = 316.19, p < .05$). Jongens kijken significant vaker naar SEIM dan meisjes. In het model waar zowel SEIM-gebruik als geslacht als onafhankelijke variabele worden getest, is zowel geslacht ($B = .687, p < .001$) als SEIM-gebruik ($B = -.142, p = .031$) significant (Tabel 5). In Tabel 5, waarbij de moderator is toegevoegd, blijkt dat het moderatie effect van geslacht niet significant is ($p = .450$). Het verband tussen frequentie van SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid loopt dus hetzelfde voor jongens als voor meisjes.

Tabel 5

Longitudinale regressie analyse met geslacht als moderator in de relatie frequentie SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid w4

Model		B	SE	β	Sig.
Stap 1	Seksuele tevredenheid w1	.144	.030	.157	<.001
Stap 2	Seksuele tevredenheid w1	.128	.030	.139	<.001
	Geslacht	.687	.166	.146	<.001
	Frequentie SEIM-gebruik w1	-.142	.060	-.076	.031
Stap 3	Seksuele tevredenheid w1	.128	.030	.139	<.001
	Geslacht w1	.915	.343	.194	.008
	Frequentie SEIM-gebruik w1	-.128	.068	-.069	.059
	Geslacht x SEIM	-.195	.258	-.052	.450

Discussie

In deze studie is onderzocht of er een verband is tussen SNS/SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid van jongeren. Hierbij zijn frequentie van sociale netwerksites (SNS)-gebruik en seksueel expliciet internet materiaal (SEIM)-gebruik onderzocht als voorspellers voor de seksuele tevredenheid. Daarnaast is gekeken of zowel het verband tussen SEIM-gebruik als SNS-gebruik op seksuele tevredenheid gemedieerd wordt door de realiteitsperceptie die jongeren hebben. Als laatste is geslacht meegenomen als moderator in het verband tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid. Er is een verband gevonden tussen frequent SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid. Een hogere frequentie van SEIM-gebruik is een voorspeller voor een verminderde seksuele tevredenheid. Hoe meer SEIM jongeren gebruikten, hoe lager hun tevredenheid was. Dit verband is niet gevonden tussen SNS-gebruik en seksuele tevredenheid.

In de eerste onderzoeksvraag is het verband gevonden tussen frequent SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid, wat overeenkomt met de gevonden literatuur (Morgan, 2011; Peter & Valkenburg, 2009). Wanneer jongeren meer SEIM gebruiken, leidt dit tot een lagere seksuele tevredenheid. Vanuit de cultivatietheorie (Gerbner, 1972) wordt gesteld dat dit visuele kijkgedrag effect heeft op de gevoelens van de jongeren. Als jongeren worden blootgesteld aan expliciet materiaal, leidt dit tot negatievere gevoelens richting hun seksuele ervaringen. Dit kan komen door de verwachtingen die worden gesteld en hun daadwerkelijke ervaringen. Zo blijkt

uit onderzoek van onder andere Ward (2003) en Larson (1996) dat jongeren een hogere prevalentie van seksuele activiteiten rapporteren na veelvuldig blootstelling aan seksueel materiaal. Mogelijke resulteert dit in een idee bij adolescenten dat iedereen altijd seks heeft, wat mogelijk verkeerde ideeën geeft wanneer ze dit vergelijken met hun eigen seksuele activiteit. Deze incongruentie tussen hun eigen seksuele ervaringen en de beelden die zij online zien kan voor negatieve gevoelens zorgen. Deze bevindingen zijn belangrijk voor komende onderzoeken. Echter, een groot gedeelte van deze steekproef geeft aan weinig tot nooit SEIM te gebruiken. Hierdoor is het onderzoek nog niet voldoende om een volledig beeld te geven en zal er meer onderzoek nodig zijn. Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op een grotere steekproef, waarbij de gemiddelde leeftijd hoger ligt, zodat de kans op een hoger percentage van jongeren die SEIM gebruiken groter is.

Daarnaast werd er ook gekeken naar SNS-gebruik als voorspeller voor seksuele tevredenheid. Hier kwam geen significant verschil uit in tegenstelling tot de hypothese. Er is geen significant verband gevonden tussen frequentie van SNS-gebruik en seksuele tevredenheid. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de doelgroep relatief jong was, namelijk gemiddeld 13.7 jaar. Mogelijk zijn deze jongeren nog niet actief bezig met online romantische relaties of experimenteren via SNS. Uit de antwoorden op de vraag of jongeren actief waren op SNS, blijkt dat vrijwel alle jongeren een profiel hebben op SNS. Echter, nog niet alle jongeren zijn seksueel actief geweest. Daarnaast is niet expliciet gevraagd of de jongeren seksueel getint materiaal plaatsen op hun SNS. Het is belangrijk dat deze aspecten van seksuele activiteit wel verder worden onderzocht, aangezien jongeren veel van hun tijd spenderen op SNS en daar wel door beïnvloed kunnen worden. Vervolgonderzoek dient zich meer te richten op een oudere populatie, maar ook te kijken naar de nieuwe SNS die zijn ontstaan. Zo kunnen effecten van jongeren met actuele SNS, bijvoorbeeld Instagram, op hun seksuele tevredenheid. SNS als Instagram zijn juist heel visueel, waardoor het effect mogelijk sterker is. Daarnaast is er niet expliciet gevraagd naar het plaatsen van seksueel materiaal online. In de toekomst zou hier meer gericht naar gevraagd kunnen worden.

Daarbij is er nog gekeken naar een mediërende rol van realiteitsperceptie op het verband van zowel SEIM- als SNS-gebruik op seksuele tevredenheid. Er was geen hoofdeffect aanwezig, wat betekent dat er ook geen sprake is van een mediërend effect van realiteitsperceptie in de relatie tussen SNS-gebruik en seksuele tevredenheid. Dit effect is wel gevonden voor SEIM-gebruik en

seksuele tevredenheid. Dit betekent dat jongeren die meer SEIM-gebruik rapporteren, de seksuele beelden eerder als realistisch zien. Als je deze beelden als realistisch ziet, leidt dit tot een lagere seksuele tevredenheid.

Nu dit onderzoek dat heeft aangetoond, kan er gekeken worden hoe men de realiteitsperceptie bij de jongeren kan veranderen. Er kan bijvoorbeeld gekeken worden hoe jongeren bewust gemaakt kunnen worden over hoe realistisch SEIM is in vergelijking met de echte wereld. Als de jongeren dit niet meer als realistische ervaringen zien, zal hun seksuele tevredenheid wellicht ook stijgen. Dit is een mogelijkheid om verder te onderzoeken. Er zijn al verschillende interventies die zich richten op jongeren en online gedrag en seksualiteit. Zo is er de interventie ‘Lange Leve De Liefde; Jij en de Media’ (Rutgers, 2012). Hierin wordt aandacht besteed aan stereotypen en beeldmanipulatie in de media. De jongeren worden hierbij gestimuleerd kritisch te kijken naar de media beelden die ze aangeboden krijgen. Deze interventie is effectief bevonden (Nederlands Jeugd Instituut, 2015) en sluit goed aan bij de uitkomst dat realiteitsperceptie een rol speelt in het verband tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid, aangezien deze zich ook richt op mediabeelden. Dergelijke interventies, die zich richten op (seksuele) mediabeelden, zouden tijdig aangeboden moeten worden aan jonge adolescenten. Zo kunnen ze preventief informatie krijgen over de realiteit van deze mediabeelden. Dit zou hun seksuele gezondheid kunnen bevorderen.

Als laatste is nog gekeken naar de modererende rol van geslacht op het verband tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid. Uit de analyses blijkt dat jongens en meisjes significant verschillen in de frequentie van SEIM-gebruik. Jongens kijken namelijk vaker naar SEIM dan meisjes. Het verband tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid loopt hetzelfde voor jongens en voor meisjes. Voor zowel jongens als meisjes is het negatieve effect dus even sterk. Dit komt niet overeen met de hypothese waarbij verondersteld wordt dat dit pad wel verschillend loopt voor jongens en meisjes. Deze bevindingen komen echter wel overeen met die van Zillmann en Bryant (1988) en Peter en Valkenburg (2009). Ook zij vonden geen verschil in de relatie tussen SEIM-gebruik en seksuele tevredenheid tussen jongens en meisjes. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de jongeren zich niet goed kunnen inleven in de rolmodellen die gepresenteerd worden. Ook kan het zijn dat bij deze jonge doelgroep de seksuele identiteit nog niet heel groot is. Met de opkomst van nieuwe SNS, waaronder vele meer visueel ingerichte, kunnen jongens zich hier meer mee identificeren. Geslacht gebruiken als moderator in

vervolgonderzoek is dan ook wel aan te raden. De effecten van nieuwe visuele SNS als SEIM kunnen er voor zorgen dat er alsnog verschillen komen tussen jongens en meisjes. Daarom is het zinvol dat dit verband nog nader wordt onderzocht, zodat de seksuele gezondheid van de adolescenten bevorderd kan worden. Voor komend onderzoek zou er dan gekeken kunnen worden naar een doelgroep die meer seksueel actief is. Door de jonge leeftijd van de steekproef is het mogelijk dat zowel de jongens als meisjes relatief weinig SEIM gebruiken. Daarnaast hebben de niet-seksueel actieve jongeren mogelijk weinig vergelijkingsmateriaal. Het is lastig om seksuele tevredenheid te laten beïnvloeden door SEIM-gebruik wanneer er geen sprake is van seksuele ervaring.

Limitaties en implicaties

In eerste instantie is er gekozen om dit onderzoek op een jonge doelgroep uit te voeren. Om bepaald gedrag te voorkomen is preventie nodig. Door gebruik te maken van een jonge doelgroep is getracht een goede empirische basis te leggen voor preventieve interventies. Nu blijkt dat deze onderzoekspopulatie veelal seksueel onervaren was. Hierdoor kunnen er mogelijk geen goede generaliserende uitspraken gedaan worden. Seksuele tevredenheid is wel door alle respondenten ingevuld, dus ook door niet-seksueel actieve jongeren. Deze niet-seksueel actieve jongeren werd gevraagd te oordelen hoe tevreden ze waren met hun gebrek aan ervaring. Seksuele tevredenheid is nu feitelijk gemeten in twee vragen, namelijk 'Hoe tevreden ben je met je seksuele ervaring?' Mogelijk zijn hierdoor de cijfers van seksuele tevredenheid scheef verdeeld. Een belangrijk punt waar vervolgonderzoek van kan profiteren is een doelgroep onderzoeken die meer seksueel actief is, zodat er meer informatie is over seksuele tevredenheid en eventuele voorspellers hiervan. Dit zou op veel terreinen meer informatie kunnen opleveren over de verschillende verbanden.

Daarnaast verandert de online wereld erg snel, waardoor er snel nieuwe SNS komen en oude verdwijnen. Er zijn verschillende SNS, zoals Hyves en MySpace, die al jaren buiten werking zijn. Nieuwe SNS, zoals Instagram, zijn juist heel visueel ingesteld, dus jongeren kunnen hier nog sneller in contact komen met seksueel materiaal, in tegenstelling tot de minder visuele oudere SNS. Er kan gekeken worden naar de effecten van nieuwe SNS, bijvoorbeeld Instagram, op de seksuele tevredenheid. Door een onderzoek uit te voeren onder seksueel actieve

jongeren en hun activiteit op zowel SNS als SEIM kan er een duidelijker beeld gegeven worden over de effecten.

Een belangrijk aspect van dit onderzoek is dat het longitudinaal is uitgevoerd. Door de jongeren op verschillende momenten vragenlijsten in te laten vullen kan er vanuit de data een voorspeller worden aangewezen. Hierdoor kan een duidelijk effect worden aangewezen.

Een belangrijke implicatie van de bevindingen is dat nu duidelijk is dat SEIM-gebruik onder adolescenten een effect heeft op de seksuele tevredenheid. Dit onderzoek wijst aan dat SEIM een voorspeller is van seksuele tevredenheid, waarbij frequent SEIM-gebruik leidt tot een lagere seksuele tevredenheid. Om jongeren seksueel gezond te houden, waarbij seksuele tevredenheid hoort, dient er gekeken te worden hoe dit effect verminderd kan worden. Er kan bijvoorbeeld gekeken worden hoe er getracht kan worden SEIM-gebruik te verminderen onder jongeren. Een mogelijkheid hiervoor is jongeren meer bewust te maken van het feit wat SEIM-gebruik voor effecten heeft op de tevredenheid. Naast meer onderzoek naar effecten van andere SEIM-gebruik zouden interventies als 'Lange Leve de Liefde', die zich richten op realiteitsperceptie en SEIM-gebruik, aan meer adolescenten aangeboden moeten worden om de seksuele gezondheid te verbeteren en te behouden. Het internet speelt een grote rol in het dagelijks leven van de jongeren en daarom is het belangrijk deze dagelijkse tijdbesteding goed te bestuderen, zodat de seksuele gezondheid van adolescenten niet in het geding komt.

Referentielijst

- Baams, L. Overbeek, G. Dubas, J. S. & van Aken, M. A. (2014). On early starters and late bloomers: the development of sexual behavior in adolescence across personality types. *The Journal of Sex Research*, 51(7), 754-764
- Banaag, M. E. K. G., Rayos, K. P., Grace, M., & Aquino-Malabanan, E. R. L. (2014). The Influence of Media on Young People's Attitudes towards their Love and Beliefs on Romantic and Realistic Relationships. *International Journal of Academic Research in Psychology*, 1(2), 7-16
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall, Inc.
- Botta, R. A. (1999). Television images and adolescent girls' body image disturbance. *Journal of communication*, 49(2), 22-41.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Brown, J. D., & L'Engle, K. L. (2009). Sexual attitudes and behaviours associated with U.S. early adolescents' exposure to sexually explicit media. *Communication Research*, 36(1), 129-151
- Buunk, A. P., & Gibbons, F. X. (2007). Social comparison: The end of a theory and the emergence of a field. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 102(1), 3-21.
- Calogero, R. M., & Thompson, J. K. (2009). Potential implications of the objectification of women's bodies for women's sexual satisfaction. *Body Image*, 6(2), 145-148.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014). *ICT gebruik van personen naar persoonskenmerken*. Geraadpleegd op 3 december, 2015 op <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=71098ned>
- Collins, R., Elliot, M., Berry, S., Kanouse, D., Kunkel, D., Hunter, S., & Miu, A. (2004). Watching sex on television predicts adolescent initiation of sexual behavior. *Pediatrics*, 114 (3), 280-289
- Doornwaard, S. M., Bickham, D. S., Rich, M., Vanwesenbeeck, I., van den Eijnden, R. J., & Ter Bogt, T. F. (2014). Sex-Related Online Behaviors and Adolescents' Body and Sexual

- Self-Perceptions. *Pediatrics*, 134(6), 1103-1110.
- Doornwaard, S. M., Moreno, M. A., van den Eijnden, R. J., Vanwesenbeeck, I., & Ter Bogt, T. F. (2014). Young adolescents' sexual and romantic reference displays on facebook. *Journal of Adolescent Health*, 55(4), 535-541
- Escobar-Chaves, S. L., Tortolero, S. R., Markham, C. M., Low, B. J., Eitel, P. & Thickstun, P. (2005). Impact of the media on adolescent sexual attitudes and behaviors. *Pediatrics*, 116(1), 303-326
- Fredrickson, B. L., & Roberts, T. A. (1997). Objectification theory. *Psychology of women quarterly*, 21(2), 173-206.
- Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., & Signorielli, N. (1994). Growing up with television: the cultivation perspective. In: Bryant, J., Zillmann, D. eds. *Media Effects: Advances in Theory and Research*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 17-41
- Goethals, G. R. (1986). Social comparison theory psychology from the lost and found. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 12(3), 261-278.
- De Graaf H., & Rademaker J. (2009). *Seks in de groei' update anno 2009. recente wetenschappelijke inzichten in de seksuele ontwikkeling van kinderen en jeugdigen*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- De Graaf, H., Kruijer, H., Van Acker, J., & Meijer, S. (2012). *Seks onder je 25e*. Utrecht, Nederland: Rutgers WPF.
- Goodson, P., McCormick, D. & Evans, A. (2001). Searching for sexually explicit materials on the internet: An exploratory study of college students' behaviour and attitudes. *Archives of Sexual Behavior*, 30(2), 101-118.
- Larson, M. S. (1996). Sex roles and soap operas: What adolescents learn about single motherhood. *Sex Roles*, 35(1-2), 97-110.
- Van Rooij, A. J. & Schoenmakers, T. M. (2013). *Het (mobiele) gebruik van sociale media en games door jongeren*. Factsheet. Rotterdam: IVO.
- Morgan, E. M. (2011). Associations between young adults' use of sexually explicit materials and their sexual preferences, behaviors, and satisfaction. *Journal of Sex Research*, 48(6), 520-530.
- Muise, A., Christofides, E. & Desmarais, S. (2009). More Information than You Ever Wanted: Does Facebook Bring Out the Green-Eyed Monster of Jealousy? *CyberPsychology &*

- Behavior*, 12(4), 441-444.
- Nederlands Jeugd Instituut. (2015). *Lang Leve De Liefde Onderbouw*. Geraadpleegd op 7 juni, 2016 op <http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Lang-leve-de-liefde-3.html>
- Nikken, P. & de Graaf, H. (2011). Seks in de media: Wat doen jongeren ermee? Geraadpleegd op 3 december, 2015 op <http://www.nji.nl/nl/Publicaties/Seks-in-de-media-wat-doen-jongeren-ermee>
- Oliver, M. B., & Hyde, J. S. (1993). Gender differences in sexuality: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 114(1), 29.
- Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2009). Adolescents' Exposure to Sexually Explicit Internet Material and Sexual Satisfaction: A Longitudinal Study. *Human Communication Research*, 35, 171-194.
- Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2006). Adolescents' use of sexually explicit material on the Internet. *Communication Research*, 33, 178-204.
- Pujols, Y., Meston, C. M., & Seal, B. N. (2010). The association between sexual satisfaction and body image in women. *The Journal of Sexual Medicine*, 7, 905-916.
- Reitz, E., Van de Bongardt, D., Baams, L., Doornwaard, S., Dalenberg, W., Dubas, J. S., ... Deković, M. (2015). Project STARS (Studies on Trajectories of Adolescent Relationships and Sexuality): A longitudinal, multi-domain study on sexual development of Dutch adolescents. *European Journal of Developmental Psychology*, 5, 613-626
- Rutgers. (2012). *Lang leve de liefde; Jij en de media*. Geraadpleegd op 28 mei op <http://www.langlevedeliefde.nl/extra-module/jij-en-de-media>
- Steinfeld, C., Ellison, N. B., & Lampe, C. (2008). Social capital, self-esteem, and use of online social network sites: A longitudinal analysis. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(6), 434-445.
- Štulhofer, A., Buško, V., & Landripet, I. (2010). Pornography, sexual socialization, and satisfaction among young men. *Archives of Sexual Behavior*, 39(1), 168-178.
- Sobel, M. E. (1982). Asymptotic intervals for indirect effects in structural equations models. In S. Leinhardt (Ed.). *Sociological Methodology*, 13, 290-312
- Taylor, L. D. (2005). Effects of visual and verbal sexual television content and perceived realism

- on attitudes and beliefs. *Journal of Sex Research*, 42(2), 130-137.
- Tolman, D. L. (2002). *Dilemmas of desire: Teenage girls talk about sexuality*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Thornburgh, D., & Lin, H. (2002). *Youth, pornography and the internet*. National Academy Press.
- Turpijn, L., Kneefel, S., & van der Veer, N. (2015). *Nationale Social Media Onderzoek 2015*. Amsterdam: Newcom Research & Consultancy.
- Utz, S., & Beukeboom, C. J. (2011). The role of social network sites in romantic relationships: Effects on jealousy and relationship happiness. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 16(4), 511-527.
- Ward, L. M. (2003). Understanding the role of entertainment media in the sexual socialization of American youth: A review of empirical research. *Developmental Review*, 23(3), 347-388.
- Wolak, J., Mitchell, K., & Finkelhor, D. (2007). Unwanted and wanted exposure to online pornography in a national sample of youth Internet users. *Pediatrics*, 119, 247-257.
- Zillmann, D. and Bryant, J. (1988). Pornography's Impact on Sexual Satisfaction. *Journal of Applied Social Psychology*, 18, 438-453